

පරීක්ෂක වාර්තාව

අදියර III විභාගය - ජූලි 2020

(304) සංස්ථාපිත හා පුද්ගලික බදුකරණය

(Corporate and Personal Taxation)

ප්‍රශ්න අංක 01

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

සමාගමක් ලියාපදිංචි කිරීමේ කටයුතු සඳහා ශ්‍රී ලංකාවට පැමිණි විදේශිකයෙකුගේ 2018/19 වර්ෂය සඳහා වාසිකභාවය තීරණය කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කරන ලදී.

දී ඇති තොරතුරු මත පදනම්ව එම පුද්ගලයා ශ්‍රී ලංකාවේ වාසය කරන ලද දින ගණන ගණනය කිරීම සහ ඒ මත ඔහුගේ බදු සඳහා වාසිකභාවය තීරණය කළ යුතුව තිබුණි.

නිරීක්ෂණ:

අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් වැඩ ලකුණු ලබාගත් ප්‍රශ්නයක් විය. නමුත්, අයදුම්කරුවන් කිහිප දෙනෙක් ප්‍රශ්නය නිසියාකාරව අවබෝධ කරගෙන නොතිබුණු අතර අනවශ්‍ය ආකාරයෙන් විස්තරාත්මක ගණනය කිරීම් කර තිබුණි. තවත් අයදුම්කරුවන් පිරිසක් ශ්‍රී ලංකාවේ වාසය කළ දින ගණන වැරදියට ගණනය කර තිබුණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාවේ වාසය කළ දින ගණන දින 183 කට අඩුවෙන් ගණනය කර තිබුණු අතර ඔහුගේ වාසිකභාවය නිවැරදි ලෙස හඳුනාගෙන නොතිබුණි. නිවැරදි දින ගණන 199 ක් වූ අතර, 183 රිනිය අනුව තෝමස් මහතා වාසික පුද්ගලයෙක් වේ. දින 183 ට වඩා වැඩ ගණනක් (එනම් මාස 6 ක් හෝ ඊට වඩා වැඩයෙන්) ශ්‍රී ලංකාවේ සිටියේ නම්, ඔහු වාසික පුද්ගලයෙක් වන බව අයදුම්කරුවන් අවබෝධ කරගත යුතු වේ. අයදුම්කරුවන් වාසික නීතිය ලෙස දැන සිටියේ නම්, කිසිම අපහසුතාවයකින් තොරව මෙම ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු සැපයිය හැකිවනු ඇත.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 02

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

- (a) බදු ඉන්වොයිසියක ඇතුළත් විය යුතු කරුණු.
- (b) 2019 මාර්තු 31 න් අවසන් කාර්තුව සඳහා එකතු කළ අගය මත බදු වාර්තාව ඉදිරිපත් කළ යුතු දිනය.

නිරීක්ෂණ:

- (a) සමහර අයදුම්කරුවන් ප්‍රශ්නය නිසි පරිදි අවබෝධ කරගෙන නොතිබුණු අතර වාණිජ්‍යය ඉන්වොයිසියක ඇතුළත් කළ යුතු සාමාන්‍ය විස්තර පිළිතුරු ලෙස දක්වා තිබුණි.
- (b) නියමිත දිනය 2019 අප්‍රේල් 20 ලෙස අයදුම්කරුවන් සැහෙන ගණනක් සඳහන් කර තිබුණි.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 03

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

මෙම ප්‍රශ්නය නිශ්චිත හඬුවක් වන “රාජපක්ෂ විදිරිව ආදායම් බදු කොමසාරිස්” මත පදනම් වී ඇත. මෙහිදී සොයිසා මහතාගේ නිවස සහ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව සහ සමාගම් ලියාපදිංචි කිරීමේ දෙපාර්තමේන්තුව අතර ගමන් වියදම් පිරිවැය, ඉඩ නොදීමට සහකාර කොමසාරිස්වරයාට හැකිදැයි පැහැදිලි කළ යුතු විය.

නිරීක්ෂණ:

බොහෝ අයදුම්කරුවන්ගේ පිළිතුරු සාමාන්‍ය මට්ටමක විය. සමහර අයදුම්කරුවන් විවිධ අදාල නොවන හඬු තීන්දුවල කරුණු ගෙනහැර දක්වා තිබුණි. සමහර අයදුම්කරුවන් ප්‍රධාන කරුණු පැහැදිලිව විස්තර කර නොතිබුණි. විභාගයේදී ප්‍රමාණවත් පිළිතුරු සැපයීම සඳහා හඬු තීන්දු නීතිය සහ සම්බන්ධ සමාන වර්ගයේ ප්‍රශ්න පුහුණුවීම අයදුම්කරුවන්ට ඉතා වැදගත් වේ. තම නිවස සහ ව්‍යාපාරික ස්ථානය අතර ගමන් වියදම් ඇතුළුව ගෘහස්ථ හෝ පෞද්ගලික වියදම් සඳහා ඉඩ නොදෙන බව අයදුම්කරුවන් විසින් අවබෝධ කරගත යුතුය. නමුත්, පුද්ගලයෙකුගේ නිවස, ව්‍යාපාරික ස්ථානය ද වන අවස්ථාවන්හිදී ඔහුගේ නිවසේ සිට වෙනත් වැඩකරන ස්ථානයකට යාම සඳහා දරණ ගමන් වියදම් ඉඩදිය හැකි වියදමක් වේ.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය මධ්‍යස්ථ මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 04

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් පිළිබඳ දැනුම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කරන ලදී. ප්‍රශ්නයේ සපයා දී තිබූ ගෙවීම් අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් ලෙස හඳුනා ගත යුතු ද නැද්ද යන්න තීරණය කළ යුතු විය.

නිරීක්ෂණ:

බහුතරයක් අයදුම්කරුවන්ගේ පිළිතුරු සාමාන්‍ය මට්ටමේ පැවතුණි. නමුත්, අයදුම්කරුවන් කිහිප දෙනෙක් ප්‍රශ්න නිසියාකාරව හඳුනාගෙන නොතිබුණ අතර අදාල නොවන විස්තර සපයා තිබුණි. ඒ අතර සමහර අයදුම්කරුවන් නිවැරදි පදනම හඳුනාගෙන නොතිබුණ අතර නිවැරදි නොවන පිළිතුරු ලබා දී තිබුණි. අයදුම්කරුවන් අවසාන රඳවා ගැනීමේ බදු පිළිබඳව දැනුම තිබිය යුතුය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය මධ්‍යස්ථ මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 05

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

- (a) 2018/2019 තක්සේරු වර්ෂයේ දෙවන සහ තෙවන වාරික සඳහා ආදායම් බදු ගෙවිය යුතු දින සඳහන් කළ යුතු විය.
- (b) 2018/2019 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා දෙවන වාරිකය සඳහා ගෙවිය යුතු ආදායම් බදු මුදල ගණනය කළ යුතු විය.
- (c) පැහැර හරින ලද බදු අයකර ගැනීමට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට තිබෙන ක්‍රම 3 ක් හඳුනා දැක්විය යුතු විය.

නිරීක්ෂණ:

- (a) බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් නිවැරදි දිනය සටහන් කළද නිවැරදි වර්ෂය සටහන් කර නොතිබුණ අතර සමහර අයදුම්කරුවන් නිවැරදි දිනය සපයා නොතිබුණි.
- (b) නව පනතේ විධිවිධාන අනුව පහත සඳහන් සූත්‍රය භාවිතා කොට, නිවැරදි පිළිතුර ලබා ගත යුතුය:

ඇස්තමේන්තු කළ ගෙවිය යුතු බදු මුදල - වාරිකය ගෙවීමට නියමිත දිනට පෙර වාරික මගින් ගෙවන ලද ගෙවීම් වර්තමාන වාරිකය ද ඇතුළත්ව, ගෙවීමට ඉතිරිව ඇති වාරික ගණනය

නව පනතේ විධිවිධාන පිළිබඳව දැනුවත්භාවයක් නොමැතිකමින් අයදුම්කරුවන් බහුතරයකට නිවැරදි පිළිතුරු සැපයීමට නොහැකි විය. බොහොමයක් අයදුම්කරුවන් පහත පදනම් මත පිළිතුරු සපයා තිබුණි:

- (1) ඇස්තමේන්තු කළ බදු වගකීමෙන් ගෙවූ වාරික ඉවත් නොකොට, හතරෙන් හෝ දෙකෙන් බෙදීම.
- (2) පැරණි පනතට අනුව ඇස්තමේන්තු කළ බදු වගකීම හතරෙන් බෙදීම.

- (c) සමහර අයදුම්කරුවන් මෙම කොටසට නොපැහැදිලි පිළිතුරු ලබා දී තිබුණි. ආදායම් බදු පනතේ විධිවිධාන අයදුම්කරුවන් විසින් මනාව දැන ගත යුතුය. දේපළ තහනම් කිරීම, මහාධිකරණය හරහා අයකර ගැනීම, තුන්වන පාර්ශවයේ ණයකරුවන් මඟින් අයකර ගැනීම, බදු ගෙවන්නාගේ නිශ්චල දේපළ මඟින් අයකර ගැනීම ආදී ක්‍රම මඟින් පැහැර හරින ලද බදු අයකර ගැනීම සිදු කළ හැකිය. ස්වයං අධ්‍යයන පෙළ පොත් කියවීම සුදුසු වන අතර බදුකරණ බැඳියාව සහ ක්‍රියා පිළිවෙත සම්බන්ධයෙන් අයදුම්කරුවන් මනාව තේරුම් ගත යුතුය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 06

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

මෙම ප්‍රශ්නයෙන් හවුල් ව්‍යාපාර බදුකරණය සම්බන්ධයෙන් පහත කරුණු පිළිබඳ පිළිතුරු සැපයීම අපේක්ෂා කරන ලදී:

- (a) බදු අරමුණු සඳහා ව්‍යාපාර ආදායම.
- (b) හවුල් ව්‍යාපාරය විසින් ගෙවිය යුතු රඳවා ගැනීමේ බද්ද.
- (c) එක් එක් හවුල්කරුවාගේ හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම් කොටස.
- (d) එක් එක් හවුල්කරුවා සඳහා ඇති රඳවා ගැනීමේ බදු බැර ප්‍රමාණය.

නිරීක්ෂණ:

- (1) **(a) කොටස** සඳහා ගණනය කිරීම් මීට පෙර ආදායම් බදු පනතෙහි විධි විධාන සමඟ බොහෝ දුරට සමාන බැවින්, බදු අරමුණු සඳහා ව්‍යාපාර ආදායම ගණනය කිරීම් සඳහා වූ ලකුණු බොහෝමයක් අයදුම්කරුවන් ලබාගෙන තිබුණි. කෙසේ නමුත් බොහෝ අයදුම්කරුවන් හවුල් ව්‍යාපාරයේ ආදායම ගණනය කිරීමේදී කුලී ආදායම එකතු කර තිබුණි. ඔවුන් කුලී ආදායම ව්‍යාපාරයේ ආදායමේ කොටසක් ලෙස අවබෝධ කරගෙන නොතිබුණි.
- (2) හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප්, ගිණුම්කරණ ක්ෂය සහ ප්‍රාග්ධන දීමනා ගැලපීම් සම්බන්ධයෙන් අයදුම්කරුවන්ගේ දැනුම හොඳ මට්ටමක පැවතිණි.

- (3) පෙර ආදායම් බදු පනතට අනුව අයදුම්කරුවන් කිහිප දෙනෙක් හවුල්කරුවන් රඳවා ගැනීමේ බද්ද වූ 8% ගණනයට පෙර බදු නිදහස් දීමනාව ලෙස රැපියල් මිලියනයක් අඩුකර තිබුණි.
- (4) සමහරක් අයදුම්කරුවන් නිවැරදි බදු අනුපාතය වන 8%, අනුපාතය යොදාගෙන නොතිබූ අතර, ඒ වෙනුවට 10%, 14% සහ 28% ආදිය යොදාගෙන තිබුණි.
- (5) **(c) කොටස** සඳහා ගණනය කිරීම් මීට පෙර ආදායම් බදු පනතෙහි විධි විධාන සමඟ සමාන බැවින් බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් අදාල ලකුණු ලබාගෙන තිබුණි.
- (6) සමහරක් අයදුම්කරුවන් හවුල් ව්‍යාපාර ආදායම, බෙදිය හැකි ලාභය ලෙස සලකා තිබූ අතර හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප් ද හවුල්කරුවන්ගේ ආදායම් කොටස ගණනය කිරීමේ දී සලකා තිබුණි.
- (7) **(d) කොටස** සඳහා ලකුණු ලබා ගැනීමට බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් අපොහොසත් වී තිබුණි.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 07

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කර ශ්‍රී ලංකාවේ සහ විදේශයන්ට සපයන සමාගමක 2019 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් කාර්තුව සඳහා ඉතිරි ගෙවිය යුතු / (වැඩිපුර ගෙවූ) චිකතු කළ අගය මත බද්ද තක්සේරු කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් අපේක්ෂා කරන ලදී.

නිරීක්ෂණ:

- (1) අපනයන ආදායම මත VAT අනුපාතය ශුන්‍ය අනුපාතයක් වන අතර, බදු වගකීමද 0 කි. අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතර ප්‍රමාණයක් අපනයන විකුණුම් බදු නිදහස් සැපයුමක් ලෙස සලකා තිබුණු අතර ගෙවිය යුතු සැපයුම් බදු ප්‍රමාණය ශුන්‍ය ලෙස හඳුනාගෙන තිබුණි. තවත් සමහරක් අයදුම්කරුවන් කිහිපදෙනෙක් එම විකුණුම් මත බදු අයකර තිබුණි.
- (2) ස්ථාවර වත්කම් මත නිමැවුම් බද්ද බොහෝ අයදුම්කරුවන් ගණනය කර නොතිබුණි.
- (3) අපනයන විකුණුම් , බදු නිදහස් සැපයුමක් ලෙස සැලකූ අයදුම්කරුවන් අපනයන සඳහා භාවිතා කළ ඇසුරුම් ද්‍රව්‍ය වෙනුවෙන් දැරූ යෙදවුම් බදු සඳහා ඉඩ හොඳී තිබුණි.
- (4) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතර ප්‍රමාණයක් අපනයන සඳහා භාවිතා කළ ඇසුරුම් ද්‍රව්‍ය, කාර්යාල වියදම්, යන්ත්‍ර උපකරණ අලුත්වැඩියා වියදම් සහ කළමනාකරණ අධ්‍යක්ෂවරයා භාවිතා කළ මෝටර් වාහනය සඳහා දැරූ යෙදවුම් බදු සඳහා ගැලපුම් හිසියාකාරව සිදු කර තිබුණි.
- (5) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් සැපයුමට චිරේච්ච අඩු කරගත හැකි උපරිම යෙදවුම් බදු ප්‍රමාණය හඳුනාගැනීම සඳහා හිසියාකාර ගණනය කිරීම් දක්වා නොතිබුණි.
- (6) බහුතරයක් අයදුම්කරුවන්ට චිකතුකළ අගය මත යෙදවුම් බදු සහ නිමැවුම් බදු ගණනය කිරීම් සම්බන්ධයෙන් ඉහල දැනුම් මට්ටමක් තිබුණ බව පැහැදිලි විය.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 08

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

මෙම ප්‍රශ්නයෙන් වාසික සමාගමක බදුකරණය සම්බන්ධයෙන් පහත කරුණු පිළිබඳ පිළිතුරු සැපයීම අපේක්ෂා කරන ලදී:

- (1) ව්‍යාපාරික අදායම සහ ආයෝජන ආදායම ප්‍රභවයක් ලෙස ඇති වාසික සමාගමක තක්සේරු කළ හැකි ආදායම, බදු අයකළ හැකි ආදායම, ගෙවිය යුතු දළ ආදායම් බද්ද සහ ගෙවිය යුතු ඉතිරි ආදායම් බද්ද ගණනය කළ යුතු වීම.
- (2) රුපියල් මිලියන 500 ට වඩා වැඩි, විකුණුම් සහිත භාණ්ඩ ආනයනය කිරීමේ සහ දේශීය වෙළඳපොළෙහි විකිණීමේ නියුතු ව්‍යාපාරික සමාගමක ආදායම් බදු අනුපාතිකය තීරණය කිරීම.
- (3) ව්‍යාපාරික ලාභය ගණනය කිරීම සඳහා (නව පහතේ වගන්ති අංක 10 සහ 11 අනුව) සාමාන්‍ය අඩු කිරීම් සහ ප්‍රධාන අඩු කිරීම් යොදා ගැනීමේ ප්‍රායෝගික දැනීම පරීක්ෂා කිරීම.

නිරීක්ෂණ:

- (1) මෙම ප්‍රශ්නයට ඉතා සුළු අයදුම්කරුවන් පිරිසක් පමණක් පිළිතුරු සපයා තිබුණේ නැත.
- (2) සංස්ථාපිත බදුකරණයට අදාල නව පහතේ විධිවිධාන පිළිබඳ දැනුමක් අයදුම්කරුවන් විශාල සංඛ්‍යාවකට තිබූ බව පැහැදිලි විය.

❖ ව්‍යාපාරික අදායම ගණනය කිරීම:

- (1) බදු අයකිරීමට පෙර ලාභයට, ගිණුම්කරණ ක්ෂය, පරිත්‍යාග, හිනි වියදම්, පාරිතෝෂිත සඳහා ප්‍රතිපාදන, සංග්‍රහ වියදම් සහ වෙළඳ ණයගැතියන් සඳහා සිදු කළ පොදු ප්‍රතිපාදන සඳහා නිවැරදි ගැලපීම් අයදුම්කරුවන් බොහෝමයක් සිදුකර තිබුණි.
- (2) සමහර අයදුම්කරුවන් බොල් ණය කපා හැරීම සඳහා නිවැරදි ගැලපීම් සිදු කර නොතිබුණි. නව පහත යටතේ, බොල් ණය කපා හැරීම ආදායම් බදු සඳහා ඉඩදෙන වියදමකි.
- (3) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරය ව්‍යාපාරික ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඉඩදිය හැකි වියදම් ලෙස බොල් ණය කපා හැරීම සහ විදේශ සංචාරය සඳහා දැරූ වියදම් නිවැරදිව සලකා තිබුණි.

❖ ප්‍රාග්ධන දීමනා:

- (1) නව පහතේ ප්‍රතිපාදන යටතේ ක්ෂය දීමනා සඳහා ගණනය කිරීම අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් සලකා බලා ඇත. කෙසේවෙතත් පැරණි පහත යටතේ නව ස්ථාවර වත්කම් මිලදී ගැනීම් සඳහා අදාල වූ අනුපාත සමහර අයදුම්කරුවන් යොදාගෙන තිබුණි. නව අනුපාතික 2018.04.01 දිනෙන් පසු මිලදී ගත් වත්කම් සියල්ල සඳහා යොදාගත යුතු විය. සමහරු ප්‍රාග්ධන දීමනා ගණනය කර නොතිබුණි. අයදුම්කරුවන් නව අනුපාතික වත්කම් සියල්ල සඳහා යොදාගෙන තිබුණි.
- (2) ඉඩම් සඳහා ප්‍රාග්ධන දීමනා නම් නොවන අතර, සමහර අයදුම්කරුවන් ඉඩම් සඳහා ද ප්‍රාග්ධන දීමනා ගණනය කර තිබුණි.
- (3) සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක අයදුම්කරුවන් පිරිසක් ගෘහ භාණ්ඩ විකිණීම සඳහා වූ තුලනය කිරීමේ දීමනා හිසි පරිදි ගණනය කර තිබුණි.

❖ **ආයෝජන ආදායම:**

ආයෝජන දේපළ මගින් උපයා ගත් ආයෝජන ආදායම බහුතර අයදුම්කරුවන් විසින් නිවැරදිව හඳුනාගෙන නොතිබුණි.

❖ **සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම්:**

සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක අයදුම්කරුවන් පිරිසක්, රෝගී සහ අසරණ අයට ආයතනික සත්කාර සැලසීම සඳහා පිහිටුවන ලද අනුමත පුණ්‍යායතනයකට කළ පරිත්‍යාග සඳහා ඉල්ලා සිටිය හැකි බදු සහන සීමාව පිළිබඳ නිවැරදිව දැන සිටියේ නැත. නිවැරදි මුදල රු.500,000/- ක් වුවද ඔවුහු රු.75,000/-, තක්සේරු කළ හැකි ආදායමෙන් 1/5 ක් වැනි විවිධ සීමාවන් යොදා ගෙන තිබුණි.

❖ **ඉඩදිස හැකි වියදම්:**

- (1) නව පනත යටතේ පසුගිය වර්ෂයේ සිට ඉදිරියට ගෙන ආ අලාභ ඉඩදිස හැකි වියදමක් ලෙස ඉල්ලා සිටිය යුතු අතර සම්පූර්ණ අලාභ මුදලම ඉඩදිස හැකි වියදමක් ලෙස අඩුකර ගත හැක. කෙසේ වෙතත්, සමහර අයදුම්කරුවන් 35% සීමාවට යටත්ව, තක්සේරු කළ හැකි ආදායමෙන් වීම ගණන අඩුකර තිබුණි.
- (2) සමහරක් අයදුම්කරුවන් බදු වගකීම ගණනය කිරීමේදී ඉඩදෙන වියදම අඩුකර තිබුණි.
- (3) සමහර අයදුම්කරුවන්ට ඉඩදෙන සහ ඉඩ නොදෙන වියදම් පිළිබඳව පැහැදිලි අවබෝධයක් නොතිබූ අතර, ගිණුම්කරණ ලාභයට සම්බන්ධ බදු අරමුණ සඳහා ව්‍යාපාර ආදායම ගණනය කරන්නේ කෙසේද යන්නත් පිළිබඳ අදහසක් නොතිබුණි. එමනිසා සමහරක් ගිණුම්කරණ ලාභයෙන් නැවතත් ඉඩදෙන වියදම් අඩුකර තිබුණි.

❖ **බදු අනුපාතිකය:**

28% බදු අනුපාතිකය යොදා ගැනීම බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් විසින් අවබෝධ කරගෙන නොතිබුණි. කෙසේවෙතත්, සමහර අයදුම්කරුවන් තනි පුද්ගලයන් සඳහා වූ බදු අනුපාත වන 4% සිට 24% දක්වා අනුපාතික යොදාගෙන තිබුණි. තවත් සමහරක් 14% ව්‍යවහාර කර තිබුණි.

❖ **බදු බැර:**

- (1) අයදුම්කරුවන් බොහෝමයක් කුලී අදායම මත රඳවා ගැනීමේ බදු, බදු බැරක් ලෙස සලකා තිබුණේ නැත.
- (2) බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් ආර්ථික සේවා ගාස්තු සහ කාර්තුමය වාරික බදු ගෙවීම බදු බැර ලෙස හිස ලෙස ගලපා තිබුණි.

❖ **පෙර වැඩ:**

සමහර ගැලපීම් හිසි පෙරවැඩ නොපෙන්වා සිදුකර තිබුණි. අවසාන පිළිතුර වැරදි තිබුණද, ගැලපීම් කිරීමේදී නිවැරදි කොටස් සඳහා ලකුණු පිරිනැමීමට හැකියාවක් නොතිබුණි.

උදාහරණ: ස්ථාවර වත්කම් ඉවත් කිරීමේ ලාභ / පාඩු, ප්‍රාග්ධන දීමනා.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 09

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක් ද?

වරලත් ගණකාධිවරයෙකු වූ වාසික තැනැත්තෙකුගේ 2018/2019 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පුද්ගල ආදායම් බදු ගණනය කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් අවශ්‍යය විය. ආදායම් ප්‍රභවයන්ට ඇතුළත් වූයේ නව පනත අනුව සේවා නියුක්ති ආදායම, ආයෝජන ආදායම සහ ව්‍යාපාරික ආදායමයි.

නිරීක්ෂණ:

බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් නව පනතෙහි වාසික තැනැත්තෙකුගේ පුද්ගල ආදායම් බදු සඳහා ප්‍රතිපාදන පිළිබඳ අවබෝධයක් තිබුණි.

❖ **සේවා නියුක්ති ආදායම:**

සම්පූර්ණ වැටුප, ගමන් වියදම් දීමනාව, පීචිත රක්ෂණ වාරිකය සහ සේවා යෝජනා ප්‍රතිපූර්ණය කළ පවුලේ විනෝද වාරිකා වියදම් බහුතරය විසින් සේවා නියුක්ති ආදායම ලෙස හඳුනාගෙන තිබුණි.

❖ **ආයෝජන ආදායම:**

- (1) ස්ථාවර තැන්පතු පොළිය අවසාන බදු ලෙස බොහොමයක් අයදුම්කරුවන් හඳුනාගෙන තිබුණි. තවද, භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සඳහා ලද පොළී ආදායම ආයෝජන ආදායමක් ලෙස හඳුනාගෙන තිබුණි.
- (2) ඉඩම් විකිණීමෙන් ලැබූ ප්‍රාග්ධන ලාභය නිවැරදිව බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් හඳුනාගෙන නොතිබුණි. එසේම සැලකිය යුතු අයදුම්කරුවන් පිරිසක් ප්‍රාග්ධන ලාභ සඳහා බදු වගකීම 10% අනුපාතයට අනුව ගණනය කර නොතිබුණි.
- (3) බහුතරයක් අයදුම්කරුවන්, කුලී අදායම ගණනය කිරීමේදී 25% ගෙවූ වරිපනම් මුදල නිසියාකාරව ගලපා නොතිබුණි.

❖ **බදු අයකළ හැකි ආදායම:**

රු.500,000/- ක පුද්ගලික දීමනාව, සේවා නියුක්ති ආදායම සඳහා වූ රු. 700,000/- දීමනාව සහ රජයට කරන ලද පරිත්‍යාග බදු සහන ලෙස බහුතරය විසින් නිවැරදි ආකාරයට හඳුනාගෙන තිබුණි.

❖ **ආදායම් බදු අනුපාත යොදා ගැනීම:**

නිවැරදි බදු අනුපාත යොදා ගැනීම බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් නිවැරදි ලෙස කර තිබුණි.

❖ **ගෙවිය යුතු ඉතිරි බදු:**

ස්වතක්සේරු ගෙවීම සහ උපයන විට ගෙවීම් බදු සඳහා බදු බැර ඉල්ලා සිටීම බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් විසින් නිවැරදිව හඳුනාගෙන තිබුණි.

මෙම ප්‍රශ්නය සඳහා පිළිතුරු ඇගයීමේදී හඳුනාගත් පොදු වැරදි පහතින් දී ඇත:

(1) සේවා නියුක්ති ආදායම:

ගමන් වියදම් දීමනාව නිසියාකාරව හඳුනාගෙන නොතිබුණි.

(2) ආයෝජන ආදායම:

- කුලී ආදායම, බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් විසින් නිවැරදිව ගණනය කර නොතිබුණි.
- සමහර අයදුම්කරුවන් දළ මාසික කුලිය, කුලී ආදායම ලෙස සලකා තිබුණි.

(3) බදු අනුපාත යොදා ගැනීම:

සමහර අයදුම්කරුවන් පෙර පැවති ආදායම් බදු පනතෙහි සඳහන් වූ බදු අනුපාත යොදාගෙන ආදායම් බදු වගකීම ගණනය කර තිබුණි.

මෙම ප්‍රශ්නයේ කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

- - -

විභාග අයදුම්කරුවන්ගේ කාර්යසාධන මට්ටම දියුණු කර ගැනීමට සැලකිල්ල යොමු කළ යුතු පොදු කරුණු:

- (1) නව විෂය නිර්දේශය පූර්ණ වශයෙන් හොඳින් අධ්‍යයනය කර තිබීම හා නව විෂය කරුණු පිළිබඳ වැඩි අවධානය යොමු කිරීම.
- (2) ප්‍රශ්නය කිහිප වතාවක් මනා අවධානයකින් කියවිය යුතු අතර, අවශ්‍ය තැන්වලදී පෙරවැඩ පැහැදිලිව පෙන්විය යුතුය.
- (3) ප්‍රශ්න වලට උත්තර සැපයීමේදී උපකල්පනයන් කර ඇත්නම් ඒවා පැහැදිලිව පෙන්විය යුතුය.
- (4) ප්‍රශ්නයට උත්තර සැපයීම ආරම්භ කිරීමට පෙර කාලය වෙන්කිරීම පිළිබඳව සැලකිල්ලට ගත යුතුය. විෂය නිර්දේශයට අනුව මෙම ප්‍රශ්නවලට බර තැබීම බොහෝ අයදුම්කරුවන් නොසලකා හැර තිබුණි.
- (5) කුසලතා වර්ධනය කර ගැනීමට අයදුම්කරුවන් විභාගයට පෙනී සිටීමට පෙර පසුගිය විභාග ප්‍රශ්න වැඩි වැඩියෙන් පුහුණුවීම, ස්ව-අධ්‍යයන පොත කියවීම, සමාන විභාගවල පසුගිය විභාග ප්‍රශ්න පුහුණුවීම කළ යුතුය. මෙය අයදුම්කරුවන්ට විෂය නිර්දේශයේ විෂය පථය සහ විෂය ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳව අවබෝධ කරගැනීමට උපකාරී වේ.
- (6) අන් අකුරු කියවිය හැකි ආකාරයටත් ප්‍රශ්න අංක නිවැරදිව නිසි පරිදි යෙදීමටත් කටයුතු කළ යුතුය. උත්තර පත්‍ර බාරදීමට පෙර ප්‍රශ්න අංක ආදිය නිසිපරිදි යොදා තිබේදැයි නැවත පරීක්ෂා කර බැලිය යුතුය.
- (7) ප්‍රශ්න පත්‍රයේ දී ඇති උපදෙස් නිවැරදිව පිළිපැදීම.
- (8) ස්ව-අධ්‍යයන පාඩම්මාලා අධ්‍යයනය කිරීම හා එහි ඇති උත්තර පරිශීලනය කිරීම ඉතා වැදගත්ය. මෙම විෂය සම්බන්ධව ඇති පොත්පත්, සඟරා හා ලිපි ආදිය පරිශීලනය කළ යුතුය.
- (9) පෙර සුදානමක් සහිතව විභාගය සමත්වීමේ පරම වේගනාවෙන් විභාගය සඳහා ඉදිරිපත් විය යුතුය.

- * * * -